

РОЗДІЛ V. МІЖНАРОДНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Балахонова О.В., доктор економічних наук,
професор, професор кафедри бізнесу і права,
Вінницький інститут університету «Україна»;
Дрозд Р.М., магістрант 2-го року підготовки,
спеціальність «Менеджмент»,
Вінницький інститут університету «Україна»

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ПІДПРИЄМСТВА-УЧАСНИКА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

MAIN TASKS OF THE PARTICIPANT ENTERPRISE ENTERPRISE

Анотація. В статті досліджено види підприємств-учасників зовнішньоекономічної діяльності, залежно від рівня інтернаціоналізації бізнесу. Вони розподілені на наступні види: підприємство-експортер, міжнародне підприємство, багатонаціональне підприємство. Запропоновано основні стадії ведення підприємницької діяльності (виробничий процес, управління персоналом, інвестиційна діяльність, інноваційна діяльність, ризики підприємницької діяльності, маркетинговий аспект). Наведено перелік основних завдань підприємства-учасника зовнішньоекономічної діяльності відповідно до основні стадії ведення підприємницької діяльності. Запропонований перелік основних завдань підприємства-учасника зовнішньоекономічної діяльності, істотно полегшить використання на практиці оцінки ефективності реалізації зовнішньоекономічної стратегії підприємства. Відмічено виникнення потреби в комплексній оцінці зовнішньоекономічної стратегії, що передбачає вибір оптимальної стратегії.

Ключові слова: зовнішньоекономічна політика, економічна політика, зовнішньоекономічна діяльність.

Abstract. The article examines the types of enterprises participating in foreign economic activity, depending on the level of internationalization of business. They are divided into the following types: exporting company, international company, multinational company. The main stages of business activity (production process, personnel management, investment activity, innovation activity, business risks, marketing aspect) are offered. The list of the main tasks of the enterprise-participant of foreign economic activity according to the main stage of conducting business activity is given. The list of the main tasks of the enterprise-participant of foreign economic activity is offered, will essentially facilitate use in practice of an estimation of efficiency of realization of foreign economic strategy of the enterprise. There is a need for a comprehensive assessment of foreign economic strategy, which involves choosing the optimal strategy.

Keywords: foreign economic policy, economic policy, foreign economic activity.

Постановка проблеми. У більшості країн світу, хоч і по-різному, держава приймає активну участь у розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, здійснюючи регулюючі заходи через певну діяльність. Вона стимулює або обмежує їх розширення в цілому з певними

країнами або ж щодо окремих сфер господарства, видів продукції та послуг. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства є структурним елементом ширших за змістом понять - економічної діяльності та державного регулювання економіки. Державне регулювання зовнішньоекономічних відносин передбачає створення відповідних умов та механізмів (правових, економічних, інституційних) для ефективного розвитку відносин, здійснення діяльності у даній сфері. Складність та багатофакторність механізму зовнішньоекономічної діяльності визначає різноманіття її цілей та завдань. Вони можуть бути класифіковані на стратегічні (довгострокові), що передбачають структурну перебудову секторів економіки, безпосередньо пов'язаних з зовнішніми ринками, та тактичні, короткострокові, зумовлені поточними потребами.

Стратегічні цілі та завдання повинні забезпечувати ефективне функціонування підприємства, і формуються на державному рівні. Короткострокові, тактичні цілі виникають під впливом різних факторів, у тому числі на мікрорівні (підприємства). Вони розраховані на отримання короткострокових, кон'юнктурних вигод і можуть суперечити довгостроковим стратегічним цілям. При спільності кінцевих цілей в окремих підприємствах їх економічні інтереси можуть диференціювати підходи у виборі пріоритетів та засобів вирішення економічних завдань при ігноруванні інтересів підприємств-партнерів. На міждержавному рівні національні інтереси також спонукають окремі країни або групи країн до тимчасових спілок у процесі підготовки або під час багатосторонніх переговорів для зміни співвідношення сил на свою користь. Зовнішньоекономічна політика нашої країни має враховувати особливості її сучасного політичного та економічного становища, що знаходиться під впливом світових політичних та економічних центрів сили та сприяти ефективній реалізації певних пріоритетних цілей та завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню підприємства-учасника зовнішньоекономічної діяльності присвячені дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких В.Д. Андріанов, П.Ю. Беленький, В.М. Геєць, Б.М. Данилишин, Л.В. Дейнеко, Я.А. Жаліло, М.В. Жук, А.П. Кіреєв, Л. Клайт, В.В. Коломієць, А.І. Кредісов, А.С. Лисецький, С.Р. Маккінон, А.І. Мокій, А. Ніколас, Н.М. Пархоменко, В.І. Пила, М.А. Пивоварова, М.І. Фащевський, А.С. Філіпенко, Є.В. Хлобистов, Л.Г. Чернюк, Ю.С. Ширяєв, Д. Шнейдер та інші вчені-економісти.

Вони розглядають завдання підприємства-учасника зовнішньоекономічної діяльності через їх міжнародні господарські та торговельні відносини, до сфери яких входять: обмін товарами, спеціалізація і кооперація виробництва, науково-технічне співробітництво, надання економічної та технічної допомоги, створення спільних підприємств та інші форми економічного співробітництва. Разом з тим, проблема завдання підприємства-учасника зовнішньоекономічної діяльності являється актуальною сферою в наукових дослідженнях, оскільки подальшого розвитку потребують обґрунтування механізму реалізації зовнішньоекономічної політики на рівні підприємства в умовах зростаючої глобалізації економічних процесів та побудова моделі стратегічного моніторингу розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

Формулювання цілей. Метою статті є дослідження основних завдань підприємства-учасника зовнішньоекономічної діяльності

Виклад основного матеріалу. Загальний стан, особливості та тенденції розвитку міжнародної торгівлі мають важливе значення для зовнішньоторговельних перспектив підприємств нашої країни, які повинні, і взаємодіяти, і співпрацювати, і конкурувати з

іншими підприємствами на світових ринках. Тому, стан і перспективи підприємства-учасника зовнішньоекономічної діяльності слід розглядати з точки зору його пристосування до умов міжнародної торгівлі у світі. Міжнародна торгівля в даний час розвивається під впливом провідної тенденції світової економіки, яка отримала назву «глобалізація» і визначатиме її розвиток у подальшому. Дана тенденція виявляється у дедалі більшому розширенні та поглибленні міжнародних зв'язків у сфері інвестицій, виробництва, обігу, постачання та збуту, фінансів, науково-технічного прогресу, освіти. Поступово з урахуванням транснаціональних корпорацій складаються потужні міжнародні господарські комплекси, які у комплексних, світових масштабах і умовах конкурентної боротьби на ринках збуту, формують свої матеріальні та фінансові ресурси. Дедалі більшого впливу на функціонування підприємства-учасника зовнішньоекономічної діяльності надає науково-технічний прогрес. У тому постіндустріальному суспільстві, в яке вже вступили розвинені країни і в яке, хоч і з відставанням, поступово вступає наша держава, економічне зростання дедалі більше набуває інтенсивного (а не екстенсивного) і до того ж інноваційного характеру. Нові відкриття, винаходи, технології, принципово нові товари та послуги виникають не епізодично і спонтанно, а стають постійною складовою економічного процесу, яка прогнозується, планується, організується, в тому числі на основі міжнародної кооперації, що розширюється. Тому, найбільш швидко зростає торгівля між промислово розвиненими країнами і лише в другу чергу це зростання захоплює країни, що розвиваються, насамперед так звані нові індустріальні країни.

Підприємства-учасники зовнішньоекономічної діяльності залежно від рівня інтернаціоналізації бізнесу поділяються на наступні види: підприємство-експортер, міжнародне підприємство, багатонаціональне підприємство.

Тому, ми можемо запропонувати основні стадії ведення підприємницької діяльності (виробничий процес, управління персоналом, інвестиційна діяльність, інноваційна діяльність, ризики підприємницької діяльності, маркетинговий аспект).

Перелік основних завдань підприємства-учасника зовнішньоекономічної діяльності ми може сформулювати наступним чином:

1. Виробничий процес:

- підприємство-експортер – концентрація на конкурентоспроможності виробництва щодо витрат;
- міжнародне підприємство – міждержавна раціоналізація виробництва, створення за кордоном власних виробничих філій для виготовлення товару, економія на факторах виробництва;
- багатонаціональне підприємство – випуск стандартизованої продукції, що глобально використовується на ринках світу, з можливістю додаткових витрат, спрямованих на модифікацію товару, скорочення трансакційних витрат, установа монопольної ціни.

2. Управління персоналом:

- підприємство-експортер – використання наявного кадрового потенціалу;
- міжнародне підприємство – отримання досвіду виконання зовнішньоекономічної діяльності та підвищення кваліфікації для здійснення максимального контролю за діяльністю, залучення іноземних спеціалістів для інтенсифікації бізнесу;
- багатонаціональне підприємство – поширення міжнародних стандартів підготовки кваліфікованих кадрів, міжнародний поділ праці, застосування глобального досвіду діяльності до локальних ринків.

3. Інвестиційна діяльність:

- підприємство-експортер – здійснення мінімальних інвестиційних витрат;
- міжнародне підприємство – здійснення максимальних інвестицій для отримання значних вигод в майбутньому;
- багатонаціональне підприємство – інвестиції в операції злиття та поглинання підприємств для скорочення витрат і термінів виходу на нові ринки.

4. Інноваційна діяльність:

- підприємство-експортер – здійснення виробництва без істотної модифікації;
- міжнародне підприємство – масштабне залучення інноваційних технологій для розширення зовнішньоекономічної діяльності;
- багатонаціональне підприємство – запровадження інновацій для задоволення потреб клієнтів у всьому світі.

5. Ризики підприємницької діяльності:

- підприємство-експортер – забезпечення мінімального ризику при вході на зовнішній ринок;
- міжнародне підприємство – мінімізація зовнішніх ризиків, а саме інвестиційного, валютного, політичного, комерційного, трансляційного;
- багатонаціональне підприємство – диверсифікація ризиків за рахунок геоцентричної орієнтації компанії.

6. Маркетинговий аспект:

- підприємство-експортер – отримання додаткового прибутку шляхом збільшення обсягу реалізації на зовнішньому ринку за рахунок додаткових внутрішніх виробничих потужностей підприємства;
- міжнародне підприємство – стабілізація іноземних продажів підприємства шляхом різних форм співпраці з іноземними партнерами, розширення своєї діяльності на нових ринках;
- багатонаціональне підприємство – інтегрування та координація стратегії підприємства на світовому ринку, концентрація на конкурентних перевагах на міжнародному ринку, збільшення продажів у всіх країнах де є споживчий попит на продукцію.

Даний перелік основних завдань підприємства-учасника зовнішньоекономічної діяльності, на наш погляд, істотно полегшить використання на практиці оцінки ефективності реалізації зовнішньоекономічної стратегії підприємства. Але, залишається низка проблем, пов'язаних із вибором єдиного інтегрального критерію ефективності реалізації зовнішньоекономічної стратегії для будь-якого суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності.

Складність та багатогранність зовнішньоекономічної стратегії не дозволяють вибрати один показник результативності з кількості узагальнювальних результативних показників.

Висновки. Вибір критерію ефективності залежить від особливостей ситуації на ринку, цілей підприємства, наявності інформації про внутрішнє та зовнішнє середовища. Тому, виникає потреба в комплексній оцінці зовнішньоекономічної стратегії, що передбачає вибір оптимальної стратегії.

Стратегію необхідно розглядати як комплекс рішень, який пов'язаний з концепцією загальноекономічного розвитку компанії, формує її стратегічну позицію на ринку, визначає джерела її конкурентних переваг і розподіл ресурсів за конкретними товарами та ринками, обумовлює систему максимізації прибутку підприємства та спрощує його можливу переорієнтацію. Саме такий стратегічний підхід буде найбільшою мірою передбачатиме

розроблення довгострокових планів використання потенціалу нових ринків та систематичне застосування маркетингових методів для визначення, передбачення та задоволення потреб споживачів на цільових ринках.

Ефективність реалізації зовнішньоекономічної стратегії підприємства доцільно визначати, виходячи з фактичної результативності окремої операції в зовнішньоекономічній діяльності підприємства, оскільки стратегія передбачає досягнення поставлених цілей, а їх практичним продовженням є здійснення відповідної господарської операції підприємством.

Список використаних джерел

1. Балахонова О.В. Узагальнення складових економічного потенціалу підприємства і механізм його розвитку. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2021. Том 20. № 2 (48). С. 98-115.
2. Балахонова О.В. Формування багаторівневої системи планування розвитком економічного потенціалу підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету: зб. наук. праць*. 2021. № 47. С. 4-13.
3. Балахонова О.В. Логістичне забезпечення безпекоорієнтованого розвитку інноваційно-активних суб'єктів господарювання Одеса: Фенікс. 2021. С. 30-33.
4. Балахонова О.В. Фактори впливу на витрати підприємства. *Подільський науковий вісник*. 2021. № 1. С. 5-10.
5. Балахонова О.В. Формування власного капіталу підприємства в сучасних умовах господарювання. *Подільський науковий вісник*. 2021. № 1. С. 10-14.
6. Балахонова О.В. Удосконалення підходів в дослідженнях саморозвитку виробничо-господарських систем. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2020. Том 19. № 3 (46). С. 146-159.
7. Балахонова О.В. Побудова бізнес-структури промислового підприємства на інноваційній основі. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2020. Том 19. № 2/45. С. 115-127.
8. Балахонова О.В. Характер інноваційності сучасних економічних систем. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2020. № 43. С. 4-12.
9. Балахонова О.В. Сучасна інноваційно-інвестиційна діяльність підприємства на основі науково обґрунтованого бізнес-планування. *Освіта, економіка, управління: сучасний стан та інновації*. 2020. № 5. С.4-11.
10. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Циганчук В.А. Фактори активізації інвестиційної привабливості підприємств. *Підприємництво і торгівля*. Львів, 2017. № 22. С. 64-76.
11. Балахонова О.В., Леухін К.К. Методика аналізу структури власного капіталу підприємства. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2020. № 2. С. 14-18.
12. Балахонова О.В., Леухін К.К. Генезис основних етапів розвитку власного капіталу. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2020. № 1. С. 14-18.
13. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Циганчук В.А. Виявлення порушень у процесі аудиту фінансової звітності підприємств. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Сер. Економічні науки*. 2018. Вип. 54. С. 133-138.
14. Гріщенко І.В., Гринчук Т.П. Основні аспекти фінансового планування в системі фінансової безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. Вип. № 22/2020. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-14>.